

גליון קנין תורה

י"ל ע"י חבורת קנין תורה בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בעזה"ש"ת

נציב חודש שבט

הנגיד הנכבד והמפואר

מו"ה ישראל אלכסנדר הכהן ענגלענדער הי"ו

לע"נ זקנו הגאון המפורסם

מוה"ר שלום מרדכי ב"ר משה הכהן זצ"ל אבד"ק ברעזאן ובעמח"ס שו"ת מהרש"ם

פרשת בא
תשע"ה

מסי קידושין
גליון י"ג

שינון לחזרה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

[דף מ"ו ע"א – דף מ"ח ע"ב]

וכשהיא ואביה אינן מעכבות 'מהר ימהרנה לו לאשה' ואע"פ שכבר בא עליה לשם קידושין, ר"ל שצריכה מוננו קידושין אחריו לדעת אביה.

– לרב אפי צריך לומר דמייירי קרא שלא פיתה אותה לשם קידושין ודאם פיתה אותה לשם אישות היאך קאמר 'מאן ימאן' שגם היא יכולה למאן, והא לרב אפי אינה יכולה לעכב, ולפי זה לא איצטריך קרא לאשמועינן היתרא ושלא תהא אשתו באותה ביאה, דהא אפילו לא ימאנו אינה אשתו בהך ביאה כיון שפיתה שלא לשם אישות, אלא קמ"ל דבין אם אביה מעכב ושלא תינשא להמפתח ובין אם היא מעכבת צריך (המפתח) לשלם קנס ולאביה המשימ כסף כדון מפותח.

התקדשי בתמרה זו

• האומר לאשה 'התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו', אם יש באחת מהן שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת וואינן מצטרפין יחד לשוה פרוטה, דכל חדא וחדא הוו קידושין באנפי נפשייהו. אבל אם לא אמר 'התקדשי' בכל חדא וחדא, אלא 'התקדשי לי בתמרה זו ובזו ובזו', אם יש שוה פרוטה בכלן מקודשת ואם לאו אינה מקודשת.

ואתניא מתניתין (דמצריך לומר 'התקדשי' בכל חדא) כר' שמעון דסבירא ליה ונבי המשה תובעין אותו תן לנו פקדון שיש בידך, ואמר שבועה שאין לך בדי לא לך ולא לך, ולבסוף נמצא בכלן לשקר] שאיננו חייב אלא אחת ובין אם אמר לא לך' בלא וא"ו או 'לא לך' עם וא"ו, בין אם אמר 'שבועה' לראשונה או אמר 'שבועה' לאחרונה] עד שיאמר 'שבועה' לכל אחד ואחד.

• אוכלת ראשונה ראשונה: בסיפא דמתניתין תנן 'היתה אוכלת ראשונה ראשונה אינה מקודשת עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה':

– לרב ושמואל קאי ארישא וכשאמר 'התקדשי' בכל חדא, ואף דברישא גם כשאינה אוכלת אלא מנחת בעינן שיהא באחת מהן שוה פרוטה

ב. פי' הרי"ב"א דמייירי קרא שעדיין לא נתמנה האב בפירוש לאומה קידושין ונגם היא אינה חוזרת מהקידושין, וקמ"ל קרא דלע"ג דחיישין שמה נתמנה האב להלכה גט, מ"מ אין לו לקיימה להיות לו לאשה עד שיקדשנה שוב בקידושין גמורים בלעז האב, או שיתמנה האב בפירוש בקידושין הראשונים.

מראי מקומות לתוספות

- דף מ"ו ע"א: ד"ה צין היא, ד"ה קרא צעיא, ד"ה אימא גמרה ומקניא.
- דף מ"ו ע"ב: ד"ה ושמע מינה, ד"ה וקסנר, ד"ה דאימנר.
- דף מ"ו ע"א: ד"ה צו וצו, ד"ה הא מני רבי היא.
- דף מ"ו ע"ב: ד"ה אלא מלוה, ד"ה אלא הא, ד"ה לעולם.
- דף מ"ח ע"א: כל דיצורי המוספות.
- דף מ"ח ע"ב: ד"ה הא נמיא, ד"ה איכא דנימא, ד"ה דהוה ליי.

דף מ"ו

נתקדשה שלא לדעת אביה אם יכולה לחזור

• קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, אם נתרצה אביה אחר כך מקודשת למפרע וצריכה גט, ואם ירצה יכול לעכב ואז אינה צריכה גט. ואם באתה לחזור ולעכב קודם שיתרצה האב, לרב יכולה לעכב ולא מהניא תו ריצוי האב, ולרב אפי אינה יכולה לעכב.

• כתיב 'וכי יפנה איש בתולה אשר לא אורשה ושכב עמה מהר ימהרנה לו לאשה, אם מאן ימאן אביה לתתה לו כסף ישקול כמוהר התולות, ובברייתא יליף שגם היא יכולה למאן, מדכתוב (בלשון כפול) 'מאן ימאן' מכל מקום.

– לרב אפשר לפרש דמייירי קרא שפיתה אותה לשם קידושין, וקמ"ל שגם היא יכולה לחזור בה (קודם שיתרצה אביה). ולפי זה הא דכתיב

א. עי' לעיל (דף מה): שהבאנו בסם הרי"ב"א, דמדברי רש"י ותוס' שם מוכח דלכו"ע אם לנסוף נתמנה האב ודאי מקודשת למפרע, ולא פליגי שם אמוראי אלא כל זמן שאין אביה כאן ולא ידעין אם נתמנה או לא ונפשוי הא רובא לישא לאתרי, דלרב ושמואל (דף מה): חיישין שמה נתמנה וצריכה גט ומיאו, ולרבינא (דף מה): לא חיישין שנתמנה, ולפי זה אחיא הסוגיא כאן לכו"ע. מיהו יש ראשונים שפירשו שם, דלרבינא אפילו אם ודאי נתמנה האב כששמע אינו כלום, כיון שקיבלה קידושין שלא מדעתו, ולפי"ו אחיא סוגיא זו דוקא לרב ושמואל, דס"ל חיישין שמה נתמנה האב, ופליגי רב ורבי אפי אם מ"מ יכולה לחזור קודם שישמע האב ויתרצה, וכן פירש בתוס' ר"י הוקן.

ודכיון שאמר 'התקדשי' בכל חדא אינן מצטרפות, מכל מקום הו"א דאוכלת עדיף הוואיל והנאתה מוכנת לה [ונגלתה את לבה שהיתה הפיצה בהן] אימא גמרא ומקניא נפשה אפילו בפהות מושה פרוטה, קמ"ל.

– לרב אמי קאי אסיפא והתקדשי בוו זכוו, דהתם במנחת מצטרפות כולן לזוה פרוטה, אבל באוכלת בעינן שיהא באחת מהן שוה פרוטה. ולפי זה הא דקאמר 'באחת מהן' לאו דוקא, דבעינן שיהא באחרונה דוקא שוה פרוטה, משא"כ בראשונות אף שיהא באחת מהן שוה פרוטה אינה מקודשת, דכיון שאכלה אותן קודם שנגמר הקידושין [ודקדושין לא נגמרו עד נתינה אחרונה שהיא גמר דבורו] הווא מלוה גבה, ואינו יכול לקדשה אותה בהן.

שמע מינה מדרבי אמי תלת: (א) המקדש במלוה ומחל לה מלוה שהיית [זו] אינה מקודשת ואפילו אם המלוה עדיין בעין גבה, דבקדושין נמרינן 'קחה קחה' משה עפרון שצריך ליתן לה דבר בשעת קידושין, וכיון דמלוה להוצאה ניתנה וכבר הן שלה ומעות אחרים היא חייבת לו, נמצא השתא כשכבא לקדשה לא יתיב לה מידו]. **(ב) המקדש אשה במלוה וגם נתן לה פרוטה בעין** – דעתה אפרוטה ומקודשת [מדקאמר שאם יש באחרונה שוה פרוטה מקודשת, אף על גב דקמייאת מלוה היא בהדה, והוא קדשה ככולהו (דהא כללא חשיב ליה גבי מנתה וקאמר שאם יש ככולן שוה פרוטה מקודשת), אפילו הכי מקודשת כשיש פרוטה באחרונה, דמלוה ופרוטה דעתה אפרוטה]. **(ג) סבירא ליה דכל קידושין שאינן תופסין הוי מעות פקדון וצריכה להחזירן לו** ולכך קרי לה רב אמי להך אוכלת ראשונה 'מלוה', דכיון דאכלתו וליתנהו בשעת גמר קידושין, הוי ליה כפקדון שאכלתו דאתעביד מלוה באכילתה, ולא אמרינן שנתן לה המעות במתנה [דאם נאמר בעלמא דכי לא נמרי קידושין נתן לה מעות במתנה ולא בעיא להחזירן, קשה הכא אמאי לא מיקדשא בקמייאת, דהתינה במקדש אחרותו שלא נמרו קידושיו כלל, אמרינן דלשם מתנה נתנם לה, אבל הכא שנגמרו קידושיו הא ודאי לשם קדושין נתנם לה, ודין הוא שתהא מקודשת אפילו בראשונה].¹

דין מעות בקידושין שאינן תופסין

♦ **המקדש אחותו; לרב מעות** ושל קידושין חוזרים לו, דאדם יודע שאין קידושין תופסין באחרותו וגמר ונתן לשום פקדון, והא דלא אמר לה בהדיא שנתן לשם פקדון מפני שחשש שמא לא תרצה לקבלו ולכך אמר שנתן לשם קידושין. **לשמאל מעות מתנה**, דאדם יודע שאין קידושין תופסין באחרותו וגמר ונתן לשם מתנה, והא דלא אמר לה בהדיא שנתן לשם מתנה מפני שחשש שמא תתבייש ליטלן במתנה.

♦ **עיסה שיש בה לכל הפחות חמשת רבעים קמה**, צריך להפריש ממנה חלה וליתנה לכהן. אולם אין חיוב חלה אלא משנעשה עיסה [דכתבי ר'אשית עריותיבב], אבל המפריש חלתו קמה אינו חלה, וגזל הוא ביד כהן [אם אינו מחזירה לבעלים]. **וקשה לשמאל**, אמאי הוי גזל ביד כהן, נימא אדם יודע שאין מפרישים חלה קמה ונתן לשם מתנה. ומתריץ בגמרא ב' תירוצים [ולמה הצריכו לכהן שיחזיר הקמה לישראל]:

(א) משום חשש מכשול דכהן, דזימנין דאית ליה לכהן פחות מחמש רבעים קמה וגם קמה זה שנתן לו הישראל, ולש אותם ביחד [וביחד יש בדם שיעור חמשת רבעים קמה] ואינו מפריש מהם חלה, דקסבור שיש שם חלה על הקמה שנתן לו הישראל [וממילא אינו מצטרף לשאר הקמה להשלים השיעור], ונמצא שיאכל מעיסה של טבל מבלי להפריש ממנה חלה. ואף שאדם יודע שאין מפרישים חלה קמה, קסבר הכהן שהמעם משום מירחא דכהן [שלא יצטרך לזוש ממנה עיסה], והוא מוחל על מירחא זו.

וקשה, למה הזקיקוהו להחזירה מחמת חורבה זו, די היה להודיעו שלא לאכול ממנה עד שיפריש עליה חלה [ודגוירת הכתוב הוא שאין מפרישים חלה קמה ומחלה דכהן לא מהני], וכמו שמצינו בהתורם מעציץ נקוב על עציץ שאינו נקוב [ודוקא עציץ נקוב חייבת בתרומה, ונמצא שתרם מן החיוב על הפטור, ולא חל שם תרומה על תרומתו כיון שבשכיל דבר פטור הפרישה והוי טבל ביד כהן], שאין הכהן חייב להחזירה, אלא שאומרים לו שלא יאכלה עד שיקח ממנה תרומות ומעשרות. **ומתריץ הגמרא**, דשאני התם דמזירי בשני כלים [נקוב ושאינו נקוב] לכך כי אמרת לכהן חזור והפרש עליה [דטבל הוא שלא חל שם תרומה עליה] ציית לך, אבל הכא בכלי אחד [חלה קמה שנישלה על קמה הנותר] כי אמרת לכהן חזור והפרש עליה לא ציית לך, לפיכך הצריכוהו להחזירה.

(ב) לעולם משום מכשול דכהן ליכא למיחש, דגם בכלי אחד היה מציינת [ודכהנים ורוזים וכשרים הם, דהא אין נותנין תרומה אלא לכהן חבר], ולא הצריכוהו לכהן להחזירה אלא משום מכשול דבעל הבית, דאי מעכב לה כהן קסבר בעה"ב שנתקנה עיסתו ואתי למיכל בטיבלא, ואף שאדם יודע שאין מפרישים חלה קמה, קסבר בעה"ב שהמעם משום מירחא דכהן, והכא הרי קיבלה ממנו כהן [וע"כ אינו מקפיד על מירחאו].

והכא אין להקשות למה הזקיקוהו להחזירה מחמת חורבה זו, הלא היה די להודיע לישראל שיחזור ויפריש, כמו שמצינו בתורם מעציץ שאינו נקוב על הנקוב [ודהוי תורם מן הפטור על החיוב, ושם ליכא למיחש

ד. כתיב 'ראשית עריותיכם חלה תרומה' וגו', ודקנין דכדי להחמיצ חלה צעין 'כדי עריותיכם', והיינו כשיעור עיסת מדבר, שהיו לשים נמדבר עומר לגלגולת, ושיעור עיסת מדבר מבואר בקדש 'העומר עשירית האפה הוא'. ועשירית האפה הוא 'ז' לוגין ונקבא גשון ח"ל 'ז' רבעים', ולגו הוא 'רובע' הקב, שכל קב יש 'ד' לוגין ועוד צילא ומומש צילא [שכלל אפה יש 'ז' סאן וסאה הוא 'ז' קבין, הרי י"ח קבין באיפה, והקב הוא 'ד' לוגין, הרי ע"כ לוגין באיפה, נמצא עשירית מע' לוגין הוא 'ז' לוגין, ועשירית מבי' לוגין הנשארים הוא צילא ומומש צילא, שכל לוג יש 'ו' צילא נמצא צ"י לוגין יש י"ב צילא ועשירית מהן הוא צילא ומומש], וכיון שכל לוג יש 'ו' צילא, נמצא דשיעור עיסה החייבת בחלה הוא מ"ג צילא ועוד חומש צילא. לפי"ז נמצא דשיעור עיסה המתחייב בחלה הוא 'ז' רבעים [פי' 'ז' רבעי הקב דהיינו 'ז' לוגין ועוד צילא ומומש, ומה שאמרו 'מומש' רבעים קמה, מבואר במס' עירובין, דכשנאו ישראל לירושלים הוסיפו שמוט על המדות, ונעשה שיעור עיסה המתחייב בחלה 'ו' לוגין, דכיון שהוסיפו שמוט על המדות, נמצא דכל 'ו' צילא נעשו כשיעור ה' צילא, ואם כן המ"ג צילא של 'ז' לוגין ו' לוגין נעשו ל"ה צילא, והצילא ומומש הימרה נעשית צילא, הרי ל"ו צילא, שהוא 'ו' לוגין, דכלל לוג יש 'ו' צילא, וכשנאו אחר קב לניפורי, הוסיפו עוד שמוט על המדות של ירושלים, ונעשו ה' לוגין לחמשה, והיינו 'מומש רבעים קמה'.

ג. עפ"י פירש"י, וז"ל, דכמו דלמרינן על הזד דהוי מעות מתנה, שיש לחלק בין היכא דלא גמיר קדושין דלאו דוקא הוי מעות מתנה, משא"כ הכא דגמר קדושין לא הוי לשם מתנה אלא לשם קדושין, ה"ה נימא כן על הזד דמעות בעלמא חוזרים, דדוקא היכא דלא גמיר קדושין הוי מעות פקדון, משא"כ הכא שגמר קדושין יומא דלשם קדושין נתנו, ולא לפקדון, ומתקדש אפילו בקמייאת. ותיכך הרי"ב"א, דהתינה אס מעות בעלמא מתנה, יש לחלק, שאינו נותן לה המעות במתנה אלא באופן דודאי לא גמיר קדושין, אבל כל זמן שאפשר בשום דה שיוול הקדושין, אינו נותן במתנה, דלא לא יוכל עוד לקדשה והרי הוא רובה בקדושין, ולכן נמשנתינו דין הוא שנאמר שהתקדש כראשונה לצדה וגם שהצטרף עם האחרונות להשלים שוה פרוטה, אף שכבר אכלתה לקמייאת, דמעולם לא נתן לה קמייאת במתנה גמורה כיון שאפשר בשום דה דגמיר קדושין וחיילי למפרע. משא"כ אם מעות בעלמא חוזרים דהוי פקדון גבה, מסתבר דגם היכא דגמיר קדושין נמי הוי דעתו שהיו אכלה בפקדון עד שיוגמר הקדושין, דהא המקדש בפקדון מקודשת ויכול לקדשה בהן אח"כ, לכך כשאלתו אימעביד מלוה כאלתה ושוב אינו יכול לקדשה בקמייאת דהמקדש במלוה אינה מקודשת (ע"ש, ועי' רש"י).

גליץ קנין תורה

והיינו מציעתא) כולן מצטרפות לשה פרוטה, ובאוכלת (דהיינו סיפא) בעינן
שיהא באחת מהן (דהיינו באחרונה) שוה פרוטה. שמע מינה דכשאומו
התקדשי לי באלו אפילו באוכלת נמי מקודשת בכלן.

— כל זה לרב אמי (דהא דקתני עד שיהא באחת מהן היינו באחרונה וקאי אסיפא
דמתני, דהיה שיש לפרש כן סיפא דברייתא), אבל לרב ושמואל דהא דתנן 'היתה
אוכלת ראשונה ראשונה' קאי על רישא דמתניתין (כשאומו 'התקדשי' בכל
היא והיא שהיא לשון פרטא), וקמ"ל דאפילו באוכלת (דומיקרבא הנייתה) בעינן נמי
שיהא שוה פרוטה באחת מהן (ולדידהו הא דתנן בסיפא דמתני' עד שיהא באחת מהן
שוה פרוטה) לאו דוקא באחרונה אלא היה בקמייתא, אין לפרש סיפא דברייתא
'נמלתו ואכלתו' דקאי על מציעתא (התקדשי לי בזו ובזו ובזו), דהא זהו לשון כללא
ומצטרפות כולן לשה פרוטה, ואיך נאמר ככה"ג שאם נמלתו ואכלתו תהא מקודשת כשיש באחת
מהן שוה פרוטה ולדידהו היינו אפילו בקמייתא, הא קמייתא ככה"ג מלוה הוא. אלא צ"ל
דסיפא דברייתא תנא אחרת היא, דפליג על הא דקתני במציעתא
'התקדשי לי בזו ובזו ובזו' הוי לשון כללא (וממילא כמנת מצטרפות כולן לשה
פרוטה, ובאוכלת בעינן שוה פרוטה באחרונה), אלא האי תנא רבי היא דס"ל דבין
כשאומו 'בזו ובזו' בוא"ו ובין כשאומו 'בזו בזו' בלא וא"ו הוי לשון
פרטא¹ (ודוקא ברישא שאומר 'התקדשי לי באלו' מודה רבי דהוי כללא, וממילא אין
חילוק בין מנחת לאוכלת דבתרייתא אינה מקודשת עד שיהא באחת
מהן שוה פרוטה ואפילו בקמייתא, כיון דכל חדא הוי דיבור בפני עצמו), וקמ"ל דאפילו
באוכלת נמי בעינן שיהא אחת מהן שוה פרוטה (ולא אמרינן הואיל ומיקרבא
הנייתה נמרא ומקניא נפשה אפילו בפחות משה פרוטה).

מקדש במלוה

אמר רב, המקדש אשה במלוה אינה מקודשת ואפילו ישנה בעין
דמלוה להוצאה ניתנה (הלכות רשאי להוציא ואינו חייב להעמידה בעסקא שתהא מצויה
בכל עת שיתבענו, וכיון דלהוצאה ניתנה הויה לה מיד כי ידעה ונמצא לא ידע לה עכשיו מידיו).
הגמרא מקשה מחמשה ברייתות שנראה מהן דלא כרב, או שהוא
עכ"פ מחלוקת תנאים, אבל למסקנא מודה כל הוכחות אלו:

• קשיא א' תניא 'המקדש במלוה אינה מקודשת ויש אומרים
מקודשת', וההא אמינא דפליגי אם מלוה להוצאה ניתנה או לא,
נמצא מימרא דרב הוא מחלוקת תנאים. ומדחה, דאי אפשר לומר
דפליגי בהא, דקתני שם בסיפא 'זשויים במכר שוה קנה' (ולפי ההוי"א מיירי
שאוה מוכר קרקע להבירו, ובמקום לשלם כסף אמר הלוקח להמוכר 'מלוה שיש לי עליך יהא לך
בשביל המכר' ונתרצה המוכר קנה הלוקח את הקרקע אם המלוה עדיין ישנה בעין), ואי אמרת
ולמאן דאמר אינה מקודשת) מלוה להוצאה ניתנה, למה מודה במכר שקנה
והא בעינן שהלוקח יתן כסף למוכר כדי לקנות קרקעו, והכא לא ידע לו מדי בשעת המכר כיון
דלהוצאה ניתנה).

ה. השוטה קרצן על מנת לאוכלו מן למקומו, הקרצן פסול ואין בו כרת, אבל השוטה על מנת
לאכול מן לזמנו, הוי פגול וחיביב עליו כרת, ואם משכב וחיביב (בין משכב מן לזמנו ובין משכב מן
למקומו) מלוה אם משכב שניהם במשכב אחת הו"ל 'עירוב משכבות', ואז אין חילוק אם משכב מחילה
מן לזמנו או מן למקומו, דכמרייתו לא הוי פגול ואינו חייב כרת, אבל אם ה' צ' משכבות
נפרדות אמרינן תפוס לשון ראשון, שם משכב מחילה מן לזמנו הוי פגול וחיביב כרת, ואם משכב
מחילה מן למקומו פסול ואין בו כרת, ולזה אמר שם רבי, דבין אם אמר 'כית למחר כית בחוק'
בלא וא"ו, ובין אם אמר 'כית למחר וכית בחוק' בוא"ו, הו"ל לשון פרטא ומשכב כ' משכבות
ואמרינן תפוס לשון ראשון (שהיה משכב מן לזמנו) והוי פגול וחיביב עליו כרת, וה"ה הכא, בין אם
אמר 'התקדשי לי בזו ובזו', בין אם אמר 'בזו בזו', אין חילוק בין מנחת לאוכלת, דבמנחת
שוה פרוטה.

למכשול דכהן שהרי קיבל פירות מעצין שאינו נקוב שאין עליהן חיוב תרומה כלל, אבל למכשול
דישראל איכא למיחש כיון שלא נפטר פירותיו בעצין נקוב ושמה יאמר שנתקנו פירותיו, שלא
הצריכו לכהן להחזירה, אלא אומרים לישראל שיחזור ויתרום.
דישראל ודאי יש לחלק דדוקא בשני כלים ציית לך, אבל הכא (ובחלה)
דהוי כלי אחד לא ציית לך (ודדוקא ככהנים שהן זריזים וכשרים לא מחלקינן, מה שאין כן
בישראל).

ומכל מקום התורם קישות ונמצא מרה, או התורם אכמיה
ונמצאת סרוה, אף שהוא כלי אחד (ואיכא למיחש שאם לא יהורה הבהן לא ציית לך
ישראל לחזור ולתרום), אפילו הכי ישאר תרומה ביד כהן, ויחזור הישראל
ויתרום, דשאני התם דמדאורייתא תרומה מעליא היא, דילפינן
מדכתיב 'ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו' (פי' שאם תרימו מן
המובחר שבו לא תשאו חטא, הא אם לא תרימו מן המובחר אלא מן הרע תשאו עליו חטא), אם
אינו קדוש (שלא הל עליו שם תרומה) למה יש בו נשיאות חטא, אלא מכאן
לתורם מן הרעה על היפה שתרומו תרומה (ואלא שיש בו חטא שלא עשה
מצוה מן המובחר, הילכך לא מצי למימר לכהן שיחזרה לישראל להיות מכל, דאו יעריבניה ישראל
עם פירותיו, וכאמת הוא תרומה. וגם ליכא למיחש שאם לא יהורה כהן לא ציית לך ישראל לחזור
ולתרום, דאי נמי לא ציית לך ואכל להו לשארא ליכא אימורא דאורייתא, דהא איפטרו מן התורה).

דף מ"ז

היתה אוכלת ראשונה ראשונה

• התקדשי לי באלו: רב אמי ס"ל דהא דתנן 'היתה אוכלת
ראשונה ראשונה' קאי על סיפא דמתניתין (כשאומו 'התקדשי' בכלל היא, אלא
בלשון כללא 'התקדשי לי בזו ובזו ובזו'), וקמ"ל דבעינן שיהא באחרונה דוקא שוה
פרוטה. מיהו אמר רבא, דזה דוקא כשאומו לה 'התקדשי לי בזו ובזו
ובזו' (דאז לא נמרי קידושין ולא נקנה לה עד נתינה אחרונה שהיא גמר דיבורו, ולכך נחשבו אצלה
הראשונות כפקדון, וממילא כשאוכלתם נעשו אצלה מלוה והמקדש במלוה אינה מקודשת), אבל
אם אמר לה מתחילה 'התקדשי לי באלו' (ואח"כ מונה והולך ונותן לה כמה
תמרים כזה אחר זה) אפילו אם אוכלת ראשונה ראשונה מצטרפות כולן
לשוה פרוטה (וכיון שנמכר הדיבור מיד קדם קבלת הראשונה, נמצא דמקבלת הראשונה לא
באתה לידה בתורת מלוה אלא בתורת קידושין הקנה לה, וכי אכלה מדידה קא אכלה).

• ברייתא מסייע ליה לרבא: תניא דברייתא, רישא, 'התקדשי לי
באלון ברמון ובאגוז, או שאמר לה התקדשי לי באלו, אם יש ככולן
שוה פרוטה מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת'. מציעתא, 'בזו ובזו
ובזו, אם יש ככולם שוה פרוטה מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת'.
סיפא, 'בזו נמלתו ואכלתו, בזו נמלתו ואכלתו, ועוד בזו ועוד בזו,
אינה מקודשת עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה'.

הא דאמר ברישא 'באלון ברמון ובאגוז' אין לפרש 'או באלון או
ברמון או באגוז', דא"כ למה מצטרפות לשה פרוטה, הא 'או' קאמר.
וגם אין לפרש שאמר 'באלון ברמון ובאגוז', דא"כ היינו מציעתא 'בזו
ובזו ובזו'. אלא ע"כ מיירי שנתן לה אלון ורמון ואגוז, ואמר רק
'התקדשי לי באלו', ולפי"ז ליכא אלא דהא בבא ברישא ופרושי קא
מפרשי; 'התקדשי לי באלון ברמון באגוז, כיצד, כגון שאמר לה
התקדשי לי באלו. נמצא דרישא דמיירי כשאומו 'התקדשי לי באלו',
אינו מחלק בין אוכלת למנחת, משא"כ מציעתא וסיפא דמיירי
כשאומו 'התקדשי לי בזו ובזו', מחלק בין מנחת לאוכלת, דבמנחת

גליץ קנין תורה

לעומת זה לא פליג תנא קמא על ר' מאיר לענין חזרה אלא במלוה כיון שאינו חוזר בעין ולכך מיל דאף אם עדיין כולה בעין הרי היא כבר ברשות הלוה ואין המלוה יכול לחזור בו, אבל בשאלה שחוזר בעין מודה תנא קמא דכל זמן שלא נשתמש בו השואל יכול בעל הבית לחזור בו, וכדאמר רב הונא השואל קורדום מחבירו ולעשרה ימים ביקע בו קנאו וההיא חזקה להשתמש בו ימי שאילתו ואין המשאל יכול לחזור בו לא ביקע בו לא קנאו ויכול המשאל לחזור בו.

❖ קשיא ג' תניא אמר לאשה התקדשי לי בשטר חוב, או שהיה לו מלוה ביד אחרים וכתב לה שטר הרשאה עליהן ושנוכל לגבות לעצמה דמי החוב, ר' מאיר אומר מקודשת והכמים אומרים אינה מקודשת. להחזיק אמינא מיירי רישא חוב דידה ובמלוה שהיתה חייבת לו וקדשה במחילת ההואה, דאי בשטר חוב דאחרים היינו 'מלוה ביד אחרים' דסיפא, ומוכח דר' מאיר והכמים פליגי ברישא בדין מקדש במלוה. ומדחה, דלכולי עלמא המקדש במלוה אינה מקודשת, והכא מיירי בין ברישא ובין בסיפא בחוב של אחרים ושנותן לה הרשאה עליהן, אלא רישא מיירי במלוה על פה, וסיפא מיירי במלוה בשטר, ובכל אחד מהן פליגי ר' מאיר והכמים בפלוגתא אחרת.

– בסיפא דמיירי במלוה בשטר אפשר לבאר פלוגתת ר' מאיר והכמים בד' דרכים:

(א) מיירי שהבעל מסר לה שטר חוב של אחרים אבל לא כתב לה שטר מכירה עליו; ר' מאיר סובר כרבי דאותיות נקנות במסירה ושהמוכר שטר חוב לחבירו אינו צריך לכתוב שטר מכירה על השטר שהוא מוכר לו, אלא משמטר לו שטר שיש לו על אחרים לזכות בו נתחייב הלוה לפורעם לזהו לכך מקודשת, והכמים סבירא להו שאי אפשר למכור שטר חוב עד שיכתוב והמוכר שטר מכירה ללוקח וימסור ושטר החוב ללוקח, אבל אם כתב ולא מסר, או מסר ולא כתב לא קנה, לכך הכא שמסר ולא כתב לא קנאה ואינה מקודשת.

(ב) כולי עלמא לית להו דרבי וזהכא במסר וכתב מיירי, אלא מיירי שכתב לה רק 'קני לך האי שטרא' ולא כתב לה 'קני לך כל שעבודא דאית ביה'; הכמים סבירא להו כרב פפא דהאי מאן דובין שטרא לחבריה צריך למיכתב ליה קני לך הוא וכל שעבודיה, וכיון שלא כתב כן אינה מקודשת, ור' מאיר לית ליה הא דרב פפא.

דף מ"ח

(ג) כולי עלמא אית להו דרב פפא ומיירי שכתב לה קני לך כל שעבודא דאית ביה ונמצא דלכו"ע קנאה השטר חוב, אלא דהכמים סבירא להו כשמואל שהמוכר שטר חוב לחבירו חוזר והמוכר דהיינו המלוה ומחלו ללוהו הרי הוא מחול והלוקח אינו יכול לגבות, שהלוה לא נתחייב ללוקח כלום אלא סתם המוכר והרי מחלו אצלו, ואפילו יורשו של מלוה יכול למחול, הלכך וכשנתן לה שטר חוב של אחרים בתורת קדושתו לא סמכה דעתה דסברה אויל ומחיל ליה, לכך אינה מקודשת, ור' מאיר לית ליה דשמואל והלכך סמכה דעתה ולא חיישא דלמא אויל ומחיל ליה לכך מקודשת.

(ד) כולי עלמא אית להו דשמואל ומיירי במסר ומסר אם אחד מוכר לחבירו קרקע והלוקח משלם ע"י שנותן למוכר שטר חוב של אחרים כו"ע מודי שלא קנה את הקרקע דלא סמכה דעתא דמוכר על השטר מאחר שהמלוה יכול למחול אצלו, ודוקא בקידושין פליגי,

אלא התם ולא מיירי במלוה שיש לו עליה אלא מיירי שאמר לה התקדשי לי במנה ויהיב לה, ונמצא מנה חסר דינר ויאמר לה הרי דינר זה עלי מלוה; תנא קמא סובר שמתביישת לתבוע הדינר ממנו וממילא לא סמכה דעתה שיבא דינר האחרון לידה ואינה מקודשת, ותנא בתרא סבר אינה מתביישת לתבוע הדינר וממילא סמכה דעתה ומקודשת, ובמכר וככה"ג ששילם הלוקח להמוכר מנה חסר דינר ונתחייב לו אותו דינר במלוה מודה תנא קמא שאין המוכר מתבייש לתבוע דינר האחרון מהלוקח ולכך קנה לכו"ע.

והא דאמר ר' אלעזר 'התקדשי לי במנה ונתן לה ר' דינר הרי זו מקודשת וישלים' ועוד צ"ט דינרים, אתא אפילו לתנא קמא, דדוקא מנה חסר דינר ושאינו אלא דבר מועט, שהרי נתן לה צ"ט דינרים ולא חסר רק דינר א' מתביישת לתבוע, אבל מנה חסר צ"ט דינרים [שלא נתן לה אלא דינר א'] אינה מתביישת לתבוע ומסמכה דעתה ומקודשת לכו"ע.

❖ קשיא ב' תניא אמר לאשה התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך והלכה ומצאתו שנגנב או שאבד, לתנא קמא יש חילוק בין מלוה לפקדון, דבפקדון אינה מקודשת אלא אם נשתייר הימנו שוה פרוטה, ובמלוה אע"פ שלא נשתייר הימנו שוה פרוטה מקודשת (בההיא הנאה דמחיל לה נבה, ולר' שמעון בן אלעזר בשם ר' מאיר מלוה הרי הוא כפקדון ושאינה מקודשת אלא אם נשתייר הימנו שוה פרוטה בעין, הרי דלכולי עלמא אפשר לקדש אשה במלוה שישנה בעין ולא אמרינן מלוה להוצאה ניתנה, ולא פליגי אלא כשאינה בעין ודלת"ק מקודשת בהנאת מחילת מלוה, ולר' מאיר אינה מקודשת כיון דלא יהיב לה מדידו.

ומדחה, דעל כרחק ברייתא זו מושבשתא, דהא פקדון דרישא על כרחק לא מיירי בפקדון שקבלה עליה אחריות (שאם יגנב תשלמנו לו) דאם כן היינו מלוה ודכיון שנגנב או נאבד ונתחייבה בו נמצא שנתחייבה לשלם והוא עכשיו מלוה אצלה, אלא ודאי מיירי בפקדון שלא קבלה עליה אחריות, ואם כן למה הוצרך לחלק בין פקדון למלוה, נפלוג בפקדון גופה בין לא קבלה עליה אחריות ושאו יש חילוק בין נשתייר שוה פרוטה ללא נשתייר לקבלה עליה אחריות ודא אפילו אם לא נשתייר שוה פרוטה מקודשת שדומה למלוה, אלא על כרחק צריך לגרום בברייתא להיפך, דבמלוה אע"פ שנשתייר הימנו שוה פרוטה אינה מקודשת (וכר דמלוה להוצאה ניתנה), ואף ר' שמעון בן אלעזר בשם ר' מאיר מודה שהמקדש במלוה אינה מקודשת ואפילו כשיש שוה פרוטה בעין כיון דהוצאה ניתנה, ולא פליג אלא באופן שהלוה עדיין לא שלח יד בהלואה להוציא ממנה שוה פרוטה; תנא קמא סבר דאפילו כשהמלוה עדיין כולה בעין ושהלוה לא הוציא ממנה שוה פרוטה אין הבעלים יכולין לחזור מההלואה (והו"ל מלוה שניתנה להוצאה ואינה מקודשת), ור' מאיר סבר מלוה שהיא כולה בעין הוי ברשות בעלים לחזרה (שאם בא מלוה לחזור בו ולתבעה חוזר, הילכך השתא הוי דיהבה ניהליה ומקודשת).

ונחלקו אמוראי אם גם לענין אונסים סובר ר' מאיר דברשות בעלים קיימא ודכל זמן שכולה בעין אם נאנס פטור הלוה או לא; רבנן דבי רב אמרו דגם לענין אונסים פליגי ר' מאיר על ת"ק (וסובר ברשות בעלים קיימא והלוה פטור מאונסים), ורבה סבירא ליה דלענין אונסים מודה ר' מאיר דברשות לוח קיימא ולהתחייב באונסים, דלא גרע משאלה שחוזר כמו שהוא בעין ואפילו הכי חייב השואל באונסים (משעה שנמלה מיד בעדי"ב), מלוה שאינו חוזר בעין לא שכן שהלוה חייב מיד באונסים.

גלין קנין תורה

(ג) מיירי בשטר שכתבו לשמה אבל שלא מדעתה ושלא ידעה כשנכתבו, דהנה פליגי אמוראי בדין שטר אירוסין שכתבו שלא מדעתה; **רבא ורבינא אמרי מקודשת** ודמקיש הויה ליציאה, מה יציאה לא בעינן כתיבה מדעתה שהרי בעל כרחיה מנרשה אף הויה לא בעינן כתיבה מדעתה; **ורב פפא ורב שרביא אמרי אינה מקודשת** ומקיש ג"כ הויה ליציאה, מה יציאה בעינן בכתיבת הנט דעת מקנה דהיינו הבעל שמקנה את האשה לעצמה בנט זה, אף הויה בעינן דעת מקנה דהיינו האשה שמקנה את עצמה לבעל בשטר זהו. **ר' מאיר ס"ל כרב פפא ורב שרביא, ור' אלעזר ס"ל כרבא ורבינא** ורבנן מספקא להו כנ"ל.

❖ **קשיא ה' תניא, אשה שנתנה זהב לאיש ואמרה לו עשה לי שירים נזמים ומבעות** [עם זהב זה] ואקדש אני לך [ובשכר פעולתך], **לר' מאיר כיון שעשאת מקודשת, להכמים אינה מקודשת עד שיגיע ממון לידה**, ובודאי אין הכוונה לאותו ממון ושתנה לו והצריכוהו חכמים להחזירם לה אחר שנמסרו, דהא גם ר' מאיר מודה שאינה מקודשת ואפילו אחר שנמסר המלאכה עד שיבאו לידה דאם לא כן במאי מקדשה. אלא על כרחך הכוונה שמקדשה במחילת מלוה שנתחייבה לו בשכר פעולתו, דלכו"ע נחשב מלוה דס"ל ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף ופי' דפועל שעושה מלאכה בכלי בעה"ב, לא אמרין דרק לבסוף כשהפועל מחזיר הכלי או מתחייב הבעה"ב לשלם לו שכר פעולתו, אלא כל עת עבודתו בנמר כל פרוטה ופרוטה שעושה מתחייב הבעה"ב לשלם לו, ונמצא כשמחזיר הכלי הוי חוב התשלומין על הבעה"ב כמלוה למפרע, **ור' מאיר סבר מקדש במלוה מקודשת, והכמים ס"ל מקדש במלוה אינה מקודשת** ועד שיתן לה ממון אחר לשם קידושין.

ומדחה, דלכולי עלמא מקדש במלוה אינה מקודשת, והכא פליגי בפלוגתא אחרת, ואפשר לומר שלש דרכים באיזה דין פליגי:

(א) **ר' מאיר סבירא ליה אינה לשכירות אלא בסוף** ושאינן הבעה"ב מתחייב לשלם אלא בסוף כשהפועל מחזיר לו הכלי, הלכך אין כאן מלוה כשמחזירין לה ודבאותו שעה נתחייבה ולשם קידושין מוחלו אצלה ומקודשת, **והכמים סבירא להו ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, הלכך הוי מלוה והמקדש במלוה אינה מקודשת.**

(ב) **לכו"ע ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, לכך אם התנה להיות שכיר ימים** [שאינו חייב לגמור המלאכה ומשתלם לפי הימים] ודאי נחשב שכר פעולתו כמלוה למפרע ואי אפשר לקדשה בו דהמקדש במלוה אינה מקודשת. אלא הכא מיירי באומן קבלן ושקבל עליו לגמור המלאכה בכך וכך; **ר' מאיר סבר אומן קבלן קונה בשבח כלי** [פי' כשמשיביו עושה מן הוהב כלי, קונה זכות בכלי כל מה שמשביהו], לכך כשמחזירו לה מקדשה בשבח ההוא ולא שייך לומר בזה ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף, דהא כל מה שמשביהו אינו מלוה על הבעלים אלא הוא זכותו וקנינו של קבלן, ורק כשמחזירו לו בשכר הקצוב הרי הוא כמכור לו בשבח ההוא, **והכמים סבירא להו אין אומן קונה בשבח כלי** [ודינו שוה לשכיר ימים דאמרין ביה ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, והוי מלוה למפרע].

(ג) **לכו"ע אין אומן קונה בשבח כלי, וישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, והמקדש במלוה אינה מקודשת** וממילא אין חילוק בין שכיר ימים לקבלן דבתרתייהו ה"ל מלוה למפרע, והכא מיירי שהוסיף לה נופך [ואכן מובהק] משלו ואמר לה הרי את מקודשת במחילת השכירות וגם בנוסף; **ר' מאיר סבר המקדש אשה במחילת מלוה ונותן לה עוד פרוטה דעתה אפרוטה ומקודשת, והכמים סבירא להו מלוה ופרוטה דעתה אמלוה ואינה מקודשת.**

דר' מאיר סובר אשה שמכה דעתה דכיון דאיתתיה אנא ודאי לא שביק לדידי ומחיל לאחריני, והכמים סבירא להו דאשה נמו לא סמכה דעתה.

– **ברישא דמיירי במלוה על פה, פליגי ר' מאיר והכמים אם אפשר לבעל להקנות לה חוב שיש לו על אחרים ע"י מעמד שלשתן** ודהיינו המלוה שהוא הבעל והמכור, הלוה, והאשה שהיא הלוקה, דבאופן אחר א"א להקנות לה כח הרשאה על החוב מאחר שאין כאן שטר חוב למסור להו; **ר' מאיר סבר דכמו שאפשר למפקיד להקנות פקדונו המונח ברשות הנפקד לאדם אחר ע"י מעמד שלשתן** ונפקד, מפקיד, ומקבל מתנה; והוא הלכתא בלא טעמא שתקנו חכמים לקנות באמירה במעמד שלשתן, הוא הדין דמהני במלוה ומקודשת בו, **והכמים ס"ל דדוקא בפקדון קונה במעמד שלשתן** וכיון שהפקדון איתיה בעין וסמכא דעתא דמקבל מתנה **מוש"כ במלוה** [ודליתיה בעין ולא סמכא דעתיה] לכך אינה מקודשת.

❖ **קשיא ד' תניא אמר לאשה התקדשי לי בשטר, ר' מאיר אומר אינה מקודשת, ר' אלעזר אומר מקודשת, והכמים אומרים שמיין את הנייר; אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת.** והנה אי אפשר לפרש דמיירי שמקנה לה שטר חוב דאחרים, דאם כן קשה **דר' מאיר על ר' מאיר** ודבריייתא דלעיל שמקדשה בשטר חוב דאחרים קסבר מקודשת והכא קסבר אינה מקודשת, אלא הוה אמנא דמיירי בשטר חוב דידה ושמקדשה במחילת מלוה שיש לו עליה, ובמקדש במלוה קא מיפלגי.

ומדחה, דלכולי עלמא מקדש במלוה אינה מקודשת, והכא מיירי בשטר אירוסין [שהוא אחד מהקנינים שהאשה נקנית בהן לבעלה], **ואפשר לבאר פלוגתת ר' מאיר ור' אלעזר והכמים בג' דרכים:**

(א) **מיירי שכתב לה שטר אירוסין** [והרי את מקודשת לו] ולא החתים עליו עדים אלא מסרו לה בפני עדים; **לר' מאיר אינה מקודשת, למעמיה גבי גט** [שאינן עליו עדים אלא נתנו לה בפני עדים שהוא פסול] דעדי חתימה כרתו. **לר' אלעזר מקודשת, למעמיה גבי גט** דעדי מסורה כרתו וזאין העדים הותמים על הגט אלא מפני תקון העולם. **והכמים מספקא להו אי כר' מאיר אי כר' אלעזר, הלכך שמיין את הנייר ואם יש בו שוה פרוטה מקודשת** ובקנין כסף דדעתיה נמי אנייר. ולפי פירוש זה לא גרסינן זאם אין בו שוה פרוטה אינה מקודשת, דאף שאינה מקודשת או בקנין כסף, מ"מ מספקא להו אי כר' מאיר אי כר' אלעזר, ולר' אלעזר הרי מקודשת בתורת שטר.

(ב) **מיירי בשטר שהחתים עליו עדים, אבל כתבו שלא לשמה** [אלא לשם אשה אחרת ואח"כ נמלך]; **ופליגי בדריש לקיש שנסתפק בשטר אירוסין שכתבו שלא לשמה, מי מקשינן הויה ליציאה, מה יציאה בעינן לשמה** ודכתיב וכתב לה; לשמהו אף הויה נמו בעינן לשמה, או דלמא הויות להדי מקשינן, מה הויה דכסף לא בעינן [שתהא צורת הדינר טובעוה] לשמה, אבל הויה דשטר לא בעינן לשמה, והדר פשטה דבעינן לשמה מדכתיב **יציאה והיתה** מקיש הויה ליציאה. **ר' מאיר אית ליה דריש לקיש, ור' אלעזר לית ליה דריש לקיש** [ורבנן מספקא להו אי כר' מאיר אי כר' אלעזר כנ"ל, לכך שמיין את הנייר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת עכ"פ בקנין כסף].

1. וף דלכא לאוקמי דלעיל מיירי שכתב לה בשטר ממיה קני לך שטר וכל שיעבודיה, והכא מיירי בשלל כתב כן, מ"מ היה נראה לו דוסק דשני הבדימות לא מיירי בסגנון אחד מאחר שלשון הבדימות שוים (מח"ס אליהם).

– כבר נחלקו תנאי אחרוני בדין ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, ובדין מלוה ופרוטה דעתה אפרוטה: דתנאי, האומר לאשה התקדשי לי בשכר שעשיתי עמך, ומלאכה ונתחייבה לו שכר פעולתו ועכשיו מוהל לה שכרו, לכולי עלמא אינה מקודשת, ודכיון שכבר נמרו והחזירו לה הוי מלוה אצלו והמקדש במלוה אינה מקודשת לכ"ע. ואם אמר לה התקדשי לי בשכר שאעשה עמך; לתנא קמא מקודשת ולכשיגמור ויתננו לה וימחול לה שכר פעולתו, דס"ל אינה לשכירות אלא לבסוף, ולא הוי מקדש במלוה, ולר' נתן ור' יהודה הנשיא אינה מקודשת, דסבירא להו ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף והוייל מלוה, ואם הוסיף לה נופך משלו; לר' נתן גם בזה אינה מקודשת, דמלוה ופרוטה דעתה אמלוה, ולר' יהודה הנשיא מקודשת, דמלוה ופרוטה דעתה אפרוטה.

התקדשי בכום זה

האומר לאשה התקדשי לי בכום זה; אם יש מים בתוך הכום ולא קדשה אלא בכום ולא בכום, ואין המים מצטרף לכום לשוה פרוטה, דכום לא השיבא ולא היתה דעתה אלא על הכום, ואם יש יין בתוך הכום קדשה רק ביין ולא בכום ושכן היה דרכם כשאחד נתן כום יין לחבירו היה שותה היין ומחזיר הכום, ואם יש ציר דגים (לפי א' ברש"י) בתוך הכום קדשה בין בכום ובין בציר, ודציר דגים עשוי לימים רבים למבל בו, וצריכים הכום כדי לשומרו, לכך דעתה בין על הכום ובין על הציר שבתוכו.

קפידא או מראה מקום

«המקדש את האשה והמעה אותה; לתנא קמא, בין אם המעה אותה לגנאי בין אם המעה אותה לשבח, כגון שאמר התקדשי לי בכום זה של יין ונמצא שהוא של דבש (המעה לגנאי), או אמר של דבש ונמצא של יין (המעה לשבח), וכן אם אמר על מנת שאני עשיר ונמצא עני (המעה לגנאי), או אמר עני ונמצא עשיר (המעה לשבח), בכל גוונא אינה מקודשת, דקפידא היא אצלה, ולא ניהא לה לא בפתח ולא בותר. לר' שמעון, דוקא כשהמעה אותה לגנאי אינה מקודשת, אבל אם המעה אותה לשבח מקודשת, ודמסתמא ניהא לה בשבח».

וכל זה בכום יין ודבש או עני ועשיר, דמילתא דפסיקא הוא דכולי עלמא ניהא להו ביין יותר מדבש, וכן בעשיר יותר מבעני ולכך פליג ר' שמעון וס"ל שאם המעה לשבח מקודשת דמסתמא ניהא להו. אבל אם אמר לאשה התקדשי לי בדינר זה של כסף ונמצא של זהב, או בדינר זה של זהב ונמצא של כסף, מודה ר' שמעון שאינה מקודשת, ואפילו כשאמר של כסף ונמצא של זהב, ולא אמרינן שהמעה לשבח, דאיכא דניהא ליה בכספא ולא ניהא ליה בדהבא וכגון שצריכה להשלים תכשיט של כסף שעושה; תור"ה איכא.

מיהו זה דוקא כשהאשה עצמה קיבלה את הקידושין מיד הבעל והמעה אותה, ואו מודה ר"ש דקפידא היא אצלה ואינה מקודשת, אבל אם אמר לשלוהו הלוויני דינר של כסף ולך וקדש לי אשה פלונית, והלך השליח והלוה של זהב, ודאצל האשה לא הוי מעות, דמיירי שראתה שהשליח נתן לה של זהב וסברה וקיבלה, והמעות הוא רק אצל הבעל, פליג ר' שמעון על ת"ק; דתנא קמא סבירא ליה מה שאמר כסף קפידא היא, ודלא ניהא ליה לתת לה זהב ואין זה שלוחו בואתו, ור' שמעון סבר לאו קפידא היא, דמינה ניהא ליה ליתן לה של זהב והשיבותא היא גביה, והאי דקאמר לשלוהו דינר כסף, מראה מקום הוא לו ולהקל עליו ולומר, אם אינך יכול להלוות לי דינר זהב תלוה לי דינר כסף.⁷

וכן כשאמרה היא לשלוהה צא וקבל לי קדושי מפלוני שאמר לי התקדשי לי בדינר של כסף, והלך הבעל ונתן לשלוהה דינר של זהב, סובר תנא קמא קפידא היא, ושלא היתה הפיצה אלא בשל כסף, דאיכא דניהא ליה בכספא, ואין חילוק בין אם קבלה היא את הקידושין או קבלה ע"י שליח, ור' שמעון סבר דכיון שהיה ע"י שליח אינה מקפדת אלא מראה מקום היא לו ולומר לשליח שאף אם לא יתן לך אלא כסף קבלהו.⁸

– לפי זה, הא דקתני במתניתין 'התקדשי לי וכו' בדינר זה של כסף ונמצא של זהב, של זהב ונמצא של כסף וכו', ר' שמעון אומר אם המעה לשבח מקודשת, או אפשר לאוקים שבעצמה קבלה מיניה והמעה אותה, דהא בזהב וכסף לא פליג ר' שמעון על ת"ק דבכל גוונא אינה מקודשת כנ"ל. וגם ליכא לאוקים בצירור הנ"ל שאמר לשלוהו הלוויני דינר של כסף ולך וקדש לי אשה פלונית, א. דהו"ל לומר 'התקדשי לו' ושכן אומר השליח להאשה, ולא 'התקדשי לי', ב. דהו"ל לר' שמעון לומר 'אם המעיה לשבח' (שהשליח המעיה את הבעל) ולא 'המעיה לשבח', ג. קשה לשון המושגה 'נמצא של זהב' והא מעיקרא נמי של זהב היה. אלא על כרחך מיירי המושגה בצירור האחרונה הנ"ל כשאומרת לשלוהה צא וקבל לי קדושי מפלוני שאמר לי התקדשי לי בדינר של כסף וכו' ונמילא אתי שפיר הלשון 'התקדשי לי' שכן אמר לה הבעל מתחילה, וכן 'אם המעיה לשבח' אתי שפיר כיון שהמעיה אותה, והא דקאמר 'נמצא של זהב' ואף דמעיקרא הכי הוהו צריך לומר דמיירי דכשנתנו לשליח היה צרור בכסמרטוט, ורק כשקבלתו מוכנו מצאתו של זהב.

ח. הקשו הראשונים, איך איכא למימר מראה מקום היא לו, והא זהב שוה יותר מכסף, האם נאמר דסובר ר' שמעון דכיון שהלוה לו השליח דינר של זהב יצטרך לשלם לו של זהב אף שהוא שוה יותר, הא בזולא המשלם מקפיד על זה. לכך כתב הרשב"א ועוד ראשונים, דמיירי שהשליח אינו תובע מן הבעל אלא דמי דינר של כסף ואין לו שום הפסד, וכל הידיון הוא רק אם הבעל מקפיד שלא יקדשה בדינר של כסף או לא, ודוקא ככה"ג קובר ר' שמעון מראה מקום היא לו, וע"ע בתוס' הרא"ש ורשב"א ועוד ראשונים מה שמירצו בצופנים אחרים.

ט. לנחו"ב, מאי שנה כשמקבלת הקידושין מיד הבעל דלמרינן שמקפדת על דינר כסף דאיכא דניחא ליה בכספא וכו', ומאי שנה כשאמרה לשליח לקבל ממנו דינר כסף דלמרינן מראה מקום היא לו. ועיי' בשיבא לא נודע למי, דעיקר הדיוק היא ממה שאמרה לשליח 'צא וקבל לי קדושי מפלוני שאמר לי התקדשי לי בדינר של כסף', דמשמע שאינו אלא סיפור דברים בעלמא לשליח והיא בעצמה אינה מקפדת כלל, אבל אם אמרה לשליח 'צא וקבל לי קדושי כסף', לעולם מודה ר' שמעון דקפידא היא אף שהיה ע"י שליח. מיהו מפשטות לשון הגמ' משמע דכל שהי' ע"י שליח סובר ר' שמעון מראה מקום היא לו, וכ"כ ברש"י דשאני שליח דע"כ צריכה לומר לו בנה מתרצת להתקדש, לכן אמרינן שכוונה לומר דאף אם לא יתן לך אלא כסף מקבל, וכל שכן כשימן וכו', אבל כשמקדש אותה ע"י עממה וצדדי דינר זהב, מה לו לומר לה כסף אם לא מפני שיש לה קפידא בזה שהיא צריכה לכסף דוקא.

ז. פירשנו כל הסוגיא עפ"י המהרש"א כאן, דמה שהקשה הגמ' על ר' שמעון מייין ונמלא חומץ וכו' ומזה זה מוקים המשנה דמיירי בטעות ע"י שליח, לא קאי אלא על צבא של דינר כסף ונמלא זהב, דצוה לא פסיקא ליה לתלמודא אחיה מהן עדיף, דאיכא דניחא ליה בכספא ואיכא דניחא ליה בדהבא, ולכן כשהטעה אותה מודה ר"ש דאיכא למיחש שמא לא ניחא לה, בין בהטעה מכסף לזהב בין בהטעה מזהב לכסף. משא"כ ציין ודבש, או בעני ונמלא עשיר, פסיקא ליה לתלמודא דכולי עלמא ניחא להו טפי ציין מבדבש, וכן בעשיר מצעני, ולכן פליג ר' שמעון אפילו היכא שקבלה קידושין מייניה והטעה אותה, וס"ל שאם הטעה אותה לשבח מקודשת. וכן מוכח מהשקל הגמרא, לענין טעות בשבח יוסקין, דמשמע מסתימת הגמ' דמיירי בהטעה אותה להדיא ולא בקידושין ע"י שליח, ואפ"ה הוכיח הגמרא לתלך בין שבה ממון לשבח ויוססי דביוססי מודה ר"ש לת"ק, אבל לא הוה הכי הי' פליג ר' שמעון אף ככה"ג. מיהו עיי' בתוס' ר"ה הוהו (דף מט. ד"ה אבל בשבח יוסקין) שמוקים לה גם הסם בצמרה לשלוה וכו', משמע דס"ל דכולי סוגיא לא פליג ר' שמעון אלא בקידושין ע"י שליח, וכן משמע בצמירי כאן.

גליץ קנין תורה

שאלות ותשובות לחזרה

שאלות

- א.** קמנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, האם יכולה לחזור בה או לא?
- ב.** מה ילפינן מהפסוק 'אם מאן ימאן אביה' והאם מיירי קרא בפיתה אותה לשם אישות, או בפיתה אותה שלא לשם אישות?
- ג.** האם יש ראייה מהא דכתיב 'מהר ימהרנה לו לאשה' דמיירי קרא בפיתה אותה שלא לשם אישות?
- ד.** 'האומר לאשה התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו'; מה הדין כשיש בין כולם שוה פרוטה? ולמה?
- ה.** אמר לה 'התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו' והיתה אוכלת ראשונה ראשונה; מה הדין כשיש רק **בראשונה** שוה פרוטה? ומה הדין כשאין באחת מהן שוה פרוטה אלא בין כולם? ולמה?
- ו.** איזה ג' דינים ילפינן מרב אמי דמוקים הא דתנן 'היתה אוכלת ראשונה ראשונה' וכו' אסיפא דמתניתין ולא ארישא?
- ז.** אמר לה 'התקדשי לי בזו ובזו ובזו' והיתה אוכלת ראשונה ראשונה; מה הדין כשיש רק **בראשונה** שוה פרוטה? ומה הדין כשאין באחת מהן שוה פרוטה אלא בין כולם? ולמה?
- ח.** אמר לה 'התקדשי לי בזו ובזו ובזו' והיתה אוכלת ראשונה ראשונה; מה הדין כשיש רק **באחרונה** שוה פרוטה? המקדש אחרות; מה דין המעות לרב, ומה דין המעות לשמואל? ולמה?
- י.** 'המפריש חלתו קמה אינו חלה וגזל ביד כהן'; והא אדם יודע שאין מפרישים חלה קמה וגמר ונתן לשם מתנה ולמד מעות מתנה? (ב' תירוצים)
- יא.** התורם מן הרעה על היפה תרומתו תרומה ויחזור ויתרום; מאי מעמא לא הצריכוהו לכהן להחזירו לישראל דלא ניפוק מיניה חורבה?
- יב.** אמר 'התקדשי לי באלו' ונתן לה כמה תמרים זה אחר זה, ואוכלת ראשונה ראשונה; מה הדין כשאין באחת מהן שוה פרוטה אלא בין כולם?
- יג.** תניא 'המקדש במלוה אינה מקודשת ויש אומרים מקודשת'; למסקנת הגמרא במאי פליגי? ומנלן דלא פליגי אי מלוה להוצאה ניתנה או לא?
- יד.** האם יש חילוק דין בין אמר לה התקדשי לי במנה ונמצא מנה חסר דינר, לאמר לה התקדשי לי במנה ונתן לה דינר? ולמה?
- טו.** האומר לאשה התקדשי לי **בפקדון** שיש לי בידך, והלכה ומצאתו שנגנב או נאבד, מה הדין **למסקנת הגמרא**?
- טז.** האומר לאשה התקדשי לי **במלוה** שיש לי בידך; במאי פליגי תנא קמא ור' שמעון בן אלעזר משום רבי מאיר **למסקנת הגמרא**?
- יז.** הלוח מעות מחבירו ועדיין לא הוציא ממנה הלוח כלום, האם חייב הלוח באונסין או לא?
- יח.** השואל קורדום מחבירו עד אימתי יכול הבעה"ב לחזור בו? ומאי שנא ממלוה? (דפליגי ת"ק ורשב"א משום ר' מאיר?)
- יט.** 'התקדשי לי בשטר חוב, או שהיה לו מלוה ביד אחרים והירשה עליהם, ר' מאיר אומר מקודשת, וחכמים אומרים אינה מקודשת'; במאי פליגי **למסקנת הגמרא**? (ברישא, בספא - ד' דרכים)
- כ.** 'התקדשי לי בשטר ר' מאיר אומר אינה מקודשת ור' אלעזר אומר מקודשת'; למסקנת הגמרא במאי פליגי? (ג' דרכים)
- כא.** 'עשה לי שירים נזמים ומבעות ואקדש אני לך כיון שעשאת מקודשת דברי ר' מאיר, וחכמים אומרים אינה מקודשת עד שיוגיע ממוזן לידה'; למסקנת הגמרא במאי פליגי? (ג' דרכים)
- כב.** 'התקדשי לי בכוס זה'; האם מקודשת רק בכוס, או רק במה שכתוכו, או בתרווייהו?
- כג.** אמר לאשה התקדשי לי בדינר של כסף ונמצא של זהב, מה הדין לתנא קמא ולר' שמעון? ולמה?

תשובות

- א.** לרב יכולה יכולה לעכב קודם ריצוי האב, לרב אפי' אינה יכולה לעכב.
- ב.** 'מאן ימאן' מכל מקום, שאף היא יכולה למאן. לרב מיירי אפילו בפיתה אותה לשם אישות, ולרב אפי' בפיתה שלא לשם אישות.
- ג.** אין ראייה, דאף אם מיירי בפיתה אותה לשם אישות אשמועינן קרא שצריכה ממנו קידושין אחרנין לדעת אביה.
- ד.** אינה מקודשת אלא אם כן יש באחת מהן שוה פרוטה, דכיון דאמר 'התקדשי התקדשי' כל חדא וחדא הוו קידושין באנפי נפשייהו.
- ה.** **כשיש בראשונה שוה פרוטה**, מקודשת ולא הוי מלוה, דכל חדא הוי דיבור בפני עצמו. **כשאין באחת מהן שוה פרוטה** אלא בין כולם, אינה מקודשת, שאינם מצטרפין לשוה פרוטה כיון שאמר התקדשי בכל חדא, וקמ"ל דלא אמרינן הואיל ומקרבה הנייתה גמרה ומקניא נפשה.
- ו.** א. המקדש במלוה אינה מקודשת, ב. המקדש במלוה ופרוטה דעתה אפרוטה, ג. מעות בעלמא חוזרים.
- ז.** לרב אמי בביאור מתני' בתרווייהו אינה מקודשת, דהמקדש במלוה אינה מקודשת, וס"ל מעות בעלמא חוזרים.
- ח.** למ"ד מלוה ופרוטה דעתה אמלוה אינה מקודשת, למ"ד מלוה ופרוטה דעתה אפרוטה מקודשת, וכן סובר רב אמי בביאור מתניתין.
- ט.** לרב מעות חוזרים, דאדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשם פקדון, והא דלא אמר לשם פקדון דסבר לא מקבלה. לשמואל מעות מתנה, דאדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשם מתנה, והא דלא אמר לשם מתנה דסבר כסיפא לה מילתא.
- י.** (א) זימנין דאית ליה לכהן פחות מחמש רבעים קמה והאי, ואליש' להו בהדי הדדי וקסבר נתקנה עיסתו, דקסבר מעמא שאין מפרישים חלה קמה משום מירחא דכהן והא אחילתיה. ולא מהני להודיעו שלא לאכול עד שיפריש, דבחד מאני לא צאית. (ב) לעולם כהן מיצת ציית אפילו

גליץ קנין תורה

בהד מאנני, והא דהוי גזל ביד כהן הוא משום מכשול דבעה"ב, דקסבר טעמא שאין מפרישים חלה קמח משום טירחא דכהן והא קבילתיה, ולא מהני להודיעו שיהזור ויפריש דישראל ודאי לא צאיית בחד מנא.

יא. דמן התורה תרומתו תרומה ושנאמר ילא תשא עליו המא, אם אינו קדוש נשיאות המא למה, ויש לחוש שאם יהזירו לישראל יערביניה ישראל עם פירותיו, ועוד דבלאו הכי לא נפיק חורבה אם לא ציית ישראל ואכל להו לשארא מבלי לחזור ולתרום, דהא מה"ת כבר איפטר.

יב. מקודשת, דכי קא אכלה מנדפשה קאכלה.

יג. מיירי באמר לה התקדשי לי במנה ונמצא מנה חסר דינר, מר סבר כסיפא לה מילתא למיתבעיה, ומר סבר לא כסיפא לה מילתא. אבל אי אמרת דמיירי בסתם מלוה וקסבר ת"ק מלוה להוציאה ניתנה, קשה סיפא דקתני 'זשויים במכר שוה קנה' ואי להוציאה ניתנה במאי קני.

יד. בהתקדשי לי במנה ונמצא מנה חסר דינר פליגי תנאי אם כסיפא לה מילתא למיתבעיה או לא וכנ"ל, אבל כשאמר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר כו"ע מודי שמקודשת, דמנה חסר צ"ט לא כסיפא לה מילתא למיתבעיה.

טו. אם נשתיר שוה פרומה מקודשת. אם לא נשתיר שו"פ אינה מקודשת, ואפי' בקבילא עליה אחריות ודהוי מלוה, והמקדש במלוה אינה מקודשת.

טז. מיירי שעדיין לא שלחה ידה בהלוואה להוציא ממנה שוה פרומה; **לתנא קמא** כבר החזיקה בהם ואין הבעלים יכולין לחזור ויהויל כשאר מקדש במלוה ואינה מקודשת, **לר' שמעון בן אלעזר משום ר' מאיר** כיון שלא הוציאה ממנה כלום הוי ברשות הבעלים לחזרה והילכך השתא הוא דיהבה ניהליה ומקדשת.

יז. **רבנן דבי רב** אמרו דתלוי בפלוגתת תנא קמא ור' שמעון בן אלעזר משום ר' מאיר ולת"ק חייב הלוה באונסים, ולר' מאיר פטור, **ורבא** ס"ל דלכו"ע ברשות לוח קיימא לאונסים, דלא גרע משאלה דהדרא בעינא ואפילו הכי חייב באונסים, מלוה דלא הדרא בעינא לא כל שכן שהיב באונסים.

יח. לכולי עלמא אם ביקע בו קנאו, לא ביקע בו לא קנאו ויכול בעה"ב לחזור בו. ולא דמי למלוה ודלתנא קמא אין המלוה יכול לחזור בו אפילו קודם שהוציא הלוה המעות) דלא הדרה בעינא משא"כ שאלה הדרה בעינא.

יט. **ברישא:** מיירי במלוה על פה, ופליגי אם מעמד שלשתן קונה במלוה כמו בפקדון או לא. **כסיפא:** מיירי במלוה בשטר, (א) כשמסר ולא כתב, לר"מ אותיות נקנות במסירה, ולחכמים לא קנה עד שיכתוב וימסור. (ב) לא כתב קני לך הוא וכל שעבודיה; ר"מ סבר כרב פפא דלא קנה עד שיכתוב כן, וחכמים לית להו דרב פפא. (ג) חכמים ס"ל כשמואל דהמוחל שטר חוב להבירו חזר ומוחלו מהול, ור"מ לית ליה דשמואל. (ד) כו"ע אית להו דשמואל ופליגי אם אשה סמכה דעתה שלא ימוחל או לא.

כ. (א) שטר אירוסין שאין עליו עדים; לר"מ עדי התימה כרתי, לר"א עדי מסירה כרתי. (ב) כתבו שלא לשמה; ר"מ ס"ל כר"ל דבעינן לשמה ומקיש הויה לציאה, ור"א לית ליה דר"ל. (ג) כתבו שלא מדעתה; ר"מ ס"ל (וכרב פפא ורב שרביא) דצריך לכתוב מדעתה, ור"א ס"ל (וכרבא ורבנא) דלא בעינן.

כא. (א) לר' מאיר אינה לשכירות אלא לבסוף, לחכמים ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף. (ב) מיירי באומן קבלן; לר' מאיר אומן קונה בשבח כלי, לחכמים אין אומן קונה בשבח כלי. (ג) הוסף נופך משלו; לר' מאיר מלוה ופרומה דעתה אפרומה, ולחכמים דעתה אמלוה.

כב. **במימ,** בו ולא כמה שבתוכו. **ביין,** כמה שבתוכו ולא בו. **בציחרא,** בו וכמה שבתוכו.

כג. לכולי עלמא אינה מקודשת, דאיכא דניחא ליה בכספא ולא ניהא ליה בדהבא.

ברכות לראש משביר

דידנו הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהון מו"ה ישראל אלכסנדר הכהן ענגלענדער הי"ו נציב חודש שבט

לעיי"נ זקנו הגאון המפורסם

מוה"ר שלום מרדכי ב"ר משה הכהן זצ"ל **אבד"ק ברעזאן ובעמח"ס שו"ת מהרש"ם**
נלב"ע ביום ט"ז שבט שנת תרע"א לפ"ק - ת.נ.צ.ב.ה

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה
לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק
לא ימושו מפין ומפי זרע ומפי זרע אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה
הנהלת חברת קנין תורה